

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹

อิศราพร ศรีระษา²

ด้วยเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ก่อให้เกิดปัญหา ด้านสุขภาพครอบครัวอุบัติเหตุและอาชญากรรมซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทั้ง การบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อช่วยลดปัญหา และผลกระทบทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริม สุขภาพของประชาชน โดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและ เยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่ายหรือต้องการลดนักดื่มหน้าใหม่ที่หันมาบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ซึ่งหากดูจากมาตรการและวิเคราะห์ถึงเหตุและผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ แล้วถือว่ามีความเหมาะสมกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานการณ์ปัจจุบัน แต่กลับตรงกันข้าม โดยสิ้นเชิงนับแต่ประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ยังไม่มีผลต่อสังคมของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่อย่างใดเลยเด็กและเยาวชนที่หันมาบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีจำนวนเพิ่มอยู่ตลอดเวลา

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีอยู่ในทุกชุมชนและก่อให้เกิดปัญหาขึ้นตลอดเวลา ผู้ก่อเหตุมักขาดสติยังคิดและไม่มีความเกรงกลัวต่อบทบัญญัติของกฎหมาย บทกำหนดโทษที่บัญญัติไว้ทั้ง โทษจำคุกและโทษปรับซึ่งถือได้ว่ามีอัตราโทษที่รุนแรงพอสมควร ดังนั้น การที่รัฐออกกฎหมายเพื่อควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามมาตรการดังกล่าวจึงถือว่าล้มเหลวโดยสิ้นเชิงนั้น

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พ.ศ.2551 ที่มุ่งเน้นในการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งจากการจำหน่ายการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามสถานที่ต่างๆ ห้ามขายให้ บุคคลต้องห้าม ห้ามขายโดยวิธีการต้องห้ามหรือโฆษณา ห้ามขายตามวันเวลาที่กฎหมายกำหนดไม่ว่าจะเป็น ข้อห้ามหรือ ข้อยกเว้นยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ตลอดเวลาว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ใน ปัจจุบันหรือไม่ กฎหมายได้ให้ความเสมอภาคหรือไปเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมวิถีการดำรงชีวิตของ ชุมชนแต่ละชุมชนหรือไม่ หรือเจ้าหน้าที่ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังหรือการละเมิดเกิดจากตัว เจ้าหน้าที่เอง หรือมีการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหรือไม่มีการลงโทษต่อผู้ที่ฝ่าฝืนตาม บทบัญญัติดังกล่าว มีการเลือกปฏิบัติหรือบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายได้เพียงใด มีข้อยกเว้นของแหล่งชุมชนใดบ้างที่กฎหมายไม่สามารถเข้าไปบังคับใช้ได้ การศึกษาวิเคราะห์ถึงข้อมูลและ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ งานประดับ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ พิมพ์ใจ รื่นเริง และ รองศาสตราจารย์สุชนิ รัตนวราห

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม พ.ศ.2551 จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการควบคุมการขายออนไลน์เครื่องดื่มน้ำอัดลม มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมของประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลมที่กำหนด มาตรการที่เข้มงวดเพื่อป้องกันผู้ขายไว้หลายมาตรการ เช่น การควบคุมสถานที่จำหน่ายและบริโภคเครื่องดื่มน้ำอัดลม มาตรการในการควบคุมลักษณะและวิธีการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลม การควบคุมวันและเวลาห้ามขายตลอดจนมาตรการในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มน้ำอัดลม ต่อมาประเทศไทยได้ออกกฎหมายห้ามขายเครื่องดื่มน้ำอัดลมโดย วิธีการหรือในลักษณะการขายทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2563 มาตรา 30 (6) โดยมีข้อกำหนดว่า ห้ามผู้ใดจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมโดยวิธีการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการ จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อผู้บริโภคโดยตรงหรือโดยอ้อมเป็นการดำเนินการใด ๆ ซึ่งผลของประกาศฉบับนี้ ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องดื่มน้ำอัดลมไม่สามารถที่จะจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมด้วยวิธีการใด ๆ ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้เลย ในการออกประกาศฉบับดังกล่าว รัฐมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงเครื่องดื่มน้ำอัดลมได้โดยง่าย

แม้ในปัจจุบันการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลบังคับใช้มาในระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ตามก็ยังพบจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมและการโฆษณาการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ทั่วไป อีกทั้งยังพบว่า มีการจำหน่าย เครื่องดื่มน้ำอัดลมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยมีการข้อความส่งเสริมการขาย สามารถสั่งซื้อผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และจัดส่งได้ตลอด 24 ชั่วโมง หรือส่งด่วนใน 1-2 ชั่วโมงอีกด้วย ทำให้เห็นได้ชัดว่ายังมีการลักลอบ จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์อยู่จำนวนมาก ที่ปรากฏตามเว็บไซต์ที่ร้านอาหาร สถานประกอบการ ผับ บาร์ ที่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์หลายเว็บไซต์โดยแต่ละร้านมีการแข่งขันจัดโปรโมชั่น เพื่อสร้างยอดขายให้กับร้าน ส่วนบางร้านมีการขายสินค้าเครื่องดื่มน้ำอัดลมที่ปรากฏอยู่บนเว็บไซต์บางเว็บไซต์ยังมีการระบุไว้ว่าเป็นสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ

ในส่วนนี้ก็ไม่อาจทราบได้เช่นกันว่า เครื่องดื่มน้ำอัดลมชนิดนั้น มีการเสียภาษีการนำเข้าอย่างไร ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเป็นสินค้านำเข้าหนีภาษีหรือไม่ อีกทั้งในการสั่งซื้อสินค้านั้น ยังไม่ได้มีการตรวจสอบอายุของผู้ซื้อ หรือมีมาตรการคัดกรองใด ๆ ที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่าเป็น ผู้ซื้อที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ อันเป็นไปตามเกณฑ์อายุผู้ซื้อตามที่กฎหมายกำหนดไว้จริง จากการสั่งซื้อเพียงแค่ให้ใส่อีเมลล์ และรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบสมาชิกเท่านั้น หรือจะทำการ สั่งซื้อโดยไม่ต้องเข้าสู่ระบบก็ได้ เท่ากับว่าไม่ต้องการบันทึกหรือแจ้งข้อมูลใด ๆ เลยก็สามารถ สั่งซื้อเครื่องดื่มน้ำอัดลมได้ นอกจากนั้น บางเว็บไซต์ก็ไม่ได้มีการสั่งซื้อผ่านเว็บไซต์โดยตรง เพียงแต่ให้เพิ่มเพื่อนเข้าสู่แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อติดต่อสั่งซื้อ เพียงทำการโอนเงินผ่านระบบหรือโอนเข้าบัญชีผู้จำหน่ายและแจ้งโอนเงินผ่านเว็บไซต์ หรือผ่านแอดมินร้านค้า

สินค้าก็จะถูกส่งไปถึง หน้าบ้านของผู้ซื้อทันที จากปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นว่า ร้านค้า สถานประกอบการ ผับ บาร์ ไม่ได้มีการเฝ้าระวังในส่วนของกฎหมายไว้แต่อย่างใด

2. ปัญหาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ผู้มีเมตตาครองสติไม่ได้ตามมาตรา ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่กำหนดมาตรการที่เข้มงวดเพื่อป้องปรามผู้ขายอาทิมาตรการในการควบคุมสถานที่จำหน่ายและบริ โภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตรการในการควบคุมลักษณะและวิธีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนมาตรการในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยกำหนดโทษสำหรับการขายนอกเวลาที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 39) และการขายแอลกอฮอล์ให้คนเมาที่ครองสติไม่ได้ (มาตรา 40) ก็ตาม แต่กับร้านค้า ร้านอาหาร สถานประกอบการ ผับ บาร์ ยังมีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับคนเมา โดยที่ไม่ได้สนใจกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ว่าจะมีโทษแต่อย่างใด แต่ปัจจุบันในส่วนของการบังคับใช้แม้จะมีการกำหนดกฎหมายไว้เป็นเวลากว่าสิบปีแล้ว แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่มี การบังคับใช้หรือดำเนินคดีในในส่วนการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ผู้ที่มีเมตตาครองสติไม่ได้แต่อย่างใด จึงเป็นที่น่าสงสัยว่า แม้มีโทษกำหนดไว้แต่เจ้าหน้าที่ ที่จะบังคับใช้กฎหมายได้ทั่วถึงเพียงใด เพราะกำลังเจ้าหน้าที่มีน้อย แต่ร้านอาหาร ร้านเหล้า ร้านค้าปลีกมีมาก การตรวจตราและจับกุมผู้กระทำความผิดจึงมีต้นทุนสูง อีกทั้งคำว่า “มีเมตตาครองสติไม่ได้” ไม่มีนิยามชัดว่า มีอาการอย่างไร มีเมตมากแล้วเพียงใดที่ผู้ขายต้องไม่ขายเพิ่ม จึงทำให้การบังคับกฎหมายข้อนี้ทำได้ยาก อย่างไรก็ตามปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้การบริ โภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในส่วนของการควบคุมบุคคลที่มีเมตตาครองสติไม่ได้ ถือเป็นหัวใจสำคัญของควบคุมทางการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันหนึ่ง เนื่องจากปัญหาดังกล่าวค่อนข้างที่จะควบคุมยากด้วยเหตุปัจจัยหลายๆด้านด้วยกันทั้งทางด้านประเพณีวัฒนธรรมค่านิยมความเชื่อการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มแต่ละชุมชนความแตกต่างของสังคมเมืองและสังคมชนบทด้านเศรษฐกิจหรือเกิดจากด้านการประกอบธุรกิจด้านสุขภาพซึ่งจะเกิดปัญหาต่างๆตามมาอีกมากมาย โดยปัญหาการเกิดอุบัติเหตุเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งและการบริ โภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมความเสี่ยงที่สำคัญต่อการเกิดอุบัติเหตุในส่วนของการบริการสถานบันเทิงเริงรมย์ผับบาร์ต่างๆเป็นปัญหาในการบังคับใช้การบริ โภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งสิ้น

3. ปัญหาในการกำหนดเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในการควบคุมเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า การห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กฎหมายกำหนดให้ สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้สองช่วงเวลา คือ ตั้งแต่เวลา 11.00-14.00 นาฬิกา และตั้งแต่เวลา 17.00-24.00 นาฬิกานั้นไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันและเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการ ควบคุมการเข้าถึงเพื่อลดอุบัติเหตุอันมีสาเหตุหลักมาจากการเมาแล้วขับ ได้เนื่องจากสถิติการเกิดอุบัติเหตุที่มีสาเหตุมาจากการ ดื่ม สุราอยู่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์และปีใหม่ที่มีการเดินทางคึกคักและช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุดอยู่ในช่วงเวลา 16.01 – 20.00 น. และกรณีข้อยเว้นตามมาตรา 28 วรรคสองที่กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือตัวแทนผู้ผลิต ผู้นำเข้าสามารถขายได้นอกวันและ เวลาที่กฎหมายกำหนดไม่รวมถึงร้านค้ารายย่อยที่ซื้อนำกลับไปขายที่ร้านค้าตัวเองได้

ส่งผลให้ปัจจุบันพบว่าร้านค้ารายย่อยที่ เดินทางมาจากต่างอำเภอมีการกระทำความผิดโดยการสมยอมระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อที่นำกลับไปขาย แต่กลับพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนในการขายนอกเวลาที่กฎหมายกำหนดเป็นจำนวนมาก โดยที่ร้านค้า โดยเฉพาะร้านค้าที่อยู่ในจังหวัดท่องเที่ยว ร้านในซอย หรือชุมชน ที่เจ้าหน้าที่เข้าไปไม่ทั่วถึงยังมีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกเวลาโดยที่ไม่กักตุนกฎหมายแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะตามที่ได้ศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ทั้ง 3 ปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ขอเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออนไลน์ควรกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดเพื่อให้เกิดผลในการป้องกันและลดการกระทำความผิด เช่น อาจเพิ่มโทษทางการเงินด้วยค่าปรับที่สูงขึ้น รวมถึงการพักหรือเพิกถอนหรือพักใบอนุญาตประกอบกิจการของผู้กระทำความผิด ที่มีการจำหน่ายอยู่แล้วแต่ยังดำเนินการฝ่าฝืนที่กฎหมายโดยควรบัญญัติกฎหมายใหม่ให้มีการเพิ่มโทษสำหรับผู้กระทำความผิดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้น สามารถติดต่อสั่งซื้อสินค้าอย่างสะดวก และรวดเร็ว และตรวจสอบได้ยาก จึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 40 โดยกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 2 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 บาท (โทษปรับกฎหมายในปัจจุบันโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับตั้งแต่ 10,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ) หรือทั้งจำทั้งปรับ และเพิ่มโทษทางปกครองสำหรับกรณีที่ผู้ขายละเมิดกฎหมายซ้ำ ๆ หรือมีเจตนาชัดเจนในการจำหน่ายแบบผิดกฎหมาย ซึ่งการลงโทษเหล่านี้ควรดำเนินควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

2. การห้ามมีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลที่มึนเมาครองสติไม่ได้ ดังนั้นจึงควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมการขายให้คนเมาครองสติไม่ได้ ให้ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พิจารณาตรวจสอบอาการมึนเมา และหากผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผู้ใดง่วงหรือประมาทเดินเล่อกระทำโดยฝ่าฝืนข้อห้ามเป็นเหตุเกี่ยวเนื่องโดยตรงที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือสร้างความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ให้รับโทษเช่นเดียวกับผู้ขาย ในปัจจุบันโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) ส่วนผู้ขาย ให้เพิ่มมาตรการทางปกครองคือ ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามที่กฎหมายกำหนด

3. ในเรื่องของเวลาห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มตามที่กฎหมายกำหนด เห็นควรให้มีการเพิ่มอัตราโทษเพื่อเพิ่มความเกรงกลัวให้แก่ผู้ขายนอกเวลา จึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 39 โดยกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 2 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้มีสินบนรางวัลแก่ผู้พบหรือแจ้งความร้านค้าที่มีการขายนอกเวลาในอัตราที่สูงเพื่อจูงใจให้มีการเฝ้าระวังผู้ที่กระทำความผิดต่อร้านค้าที่มีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกเวลาที่กฎหมายกำหนด

เอกสารอ้างอิง

อดิศวร์ หลายชูไทย และคณะ, “สุราในสังคมไทย,” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545 : 20-45.

เทพินทร์ พิชรานุกฤษ, “พฤติกรรมกรรมการบริโภคสุรา” กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาวิชาการแพทยกรรมการแพทย์, 2541, :57 – 36.

บัณฑิตศรีไพศาล, บทสรุปสำหรับผู้บริหารความจำเป็นหลักการและแนวทางควบคุมการบริโภคและปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์(กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2548) , : 33-42
อดิศวร์ หลายชูไทย และคณะ, “สุราในสังคมไทย,” (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), :20-45.